

**DINSHUNOSLIK FANING YUZAGA KELISHI, MOHIYATI, TUZILISHI VA
FUNKSIYALARI**

Musurmonova Guzal Pardaboy qizi

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi TATU Samarqand filiali "AT-Servis" yo'nalishi talabasi.

Xoliqulova Shahlo Sherzod qizi

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi TATU Samarqand filiali "AT-Servis" yo'nalishi talabasi.

Siddiqova Dilshoda Raimqul qizi

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi TATU Samarqand filiali "Kompyuter injinering" yo'nalishi talabasi.

Annotatsiya: *Ma'lumki din doimo bashariyat diqqat markazida bo'lgan. Tarixning muayyan bosqichlarida u mutlaq hukmron kuch bo'lgan bo'lsa ba'zi bosqichlarda inkor etilgan va unga qarshi "urush" e'lon qilingan. Jamiyatdagi mavqeidan qati'i nazar u doimo urganish tadqiqot ob'ekti bo'lib kelgan.*

Kalit So'zlar: *Din ,mohiyati,tuzilishi,funksiyalari, e'tiqod , ishonch , mazhab, dinshunoslik.*

Din - asrlar davomida muhokama qilingan va muhokama qilingan mavzu. Bu odamlarga hayotning maqsadi, mazmuni va yo'nalishini his qilishni ta'minlaydigan e'tiqodlar, amaliyotlar va qadriyatlar to'plamidir. Din tasalli va yo'l-yo'riq manbai bo'lishi mumkin, ammo u nizo va bo'linish manbai bo'lishi mumkin.

Dunyoda juda ko'p turli dinlar mavjud bo'lib, ularning har biri o'ziga xos e'tiqod va amaliyotlarga ega. Ba'zi asosiy dinlarga xristianlik, islom, hinduizm, buddizm va iudaizm kiradi. Bu dinlarning har birining o'z muqaddas kitobi, payg'ambarlari yoki yetakchilari, marosimlari bor.

Din odamlar hayotida muhim rol o'ynashi mumkin. U jamiyat va mansublik hissini, shuningdek, axloqiy va axloqiy qarorlar qabul qilish uchun asos bo'lishi mumkin. Ko'p odamlar inqiroz yoki qiyinchilik paytida dinga murojaat qilishadi, imonlarida taskin va kuch topadilar.

Biroq, din keskinlik va nizolar manbai bo'lishi mumkin. Tarix davomida diniy tafovutlar urushlar, ta'qiblar va kamsitishlarga olib kelgan. Bugungi kunda ham dunyoning ko'plab hududlarida diniy ziddiyatlar nizo va zo'ravonliklarni keltirib chiqarishda davom etmoqda.

Dinning muammolaridan biri bu shaxsning e'tiqod erkinligi huquqini ijtimoiy totuvlikka bo'lgan ehtiyoj bilan muvozanatlashdir. Har kim o'z diniga erkin e'tiqod qilish huquqiga ega bo'lsa-da, boshqalarning e'tiqodi va odatlarini hurmat qilish muhimdir. Buning uchun bag'rikenglik, tushunish va muloqot va murosaga tayyor bo'lish kerak.

Din inson hayotining ko'p jabhalarini qamrab oluvchi murakkab va ko'p qirrali mavzudir. Dindor bo'ladimi yoki yo'qmi, dinning jamiyatdagi rolini tushunish va barcha e'tiqodli odamlar o'rtasida tinchlik va totuvlikni mustahkamlashga harakat qilish muhimdir.

Dinning mohiyati turlicha xalqlarda turlicha ixloslanadi. Ammo uning mohiyatida ishonch e'tiqod tuyg'usi bo'ladi. Aslida ham din ishonchni ishonmoqni bildiruvchi tuyg'udir. Inson uchun ishonch eng teran va ruhiy-ma'naviy ehtiyojlaridandir.

Din arabcha so'zdan kelib chiqqani hammaga ma'lum lekin din degan tushunchani butunlay bilib olish uchun uning har tamonlama ham lug'aviy ham istilohiy ma'nolarini birma-bir qilib tanishib tahlil qilishi lozimdir.

Din so'zining o'zbekcha lug'aviy ma'nolari -ishonch, ishonmoq, e'tiqod, mulk, xukm, hisob, jazo, tadbir, buysunish, itoat qilish, ibodat, parhez, yo'l tutish, odat qilish, e'tiqod qilish ma'nolarini bildiradi.

Dinning tuzilishi o'ziga xos din va uning an'analariga qarab juda farq qilishi mumkin. Biroq, diniy tuzilmalarda tez-tez uchraydigan ba'zi umumiy elementlar mavjud:

1. Etakchilik: Aksariyat dinlar etakchilik ierarxiyasiga ega bo'lib, ular bitta rahbar (masalan, papa yoki guru) yoki yetakchilar guruhini (masalan, oqsoqollar kengashi) o'z ichiga olishi mumkin. Bu rahbarlar diniy matnlarni sharhlash va jamiyatga rahbarlik qilish uchun mas'uldirlar.

2. Marosimlar: Diniy marosimlar ko'pincha diniy amaliyotning muhim qismidir. Bular ibodat, meditatsiya, ro'za tutish yoki odamlarga o'z e'tiqodlari bilan bog'lanishga yordam beradigan boshqa amaliyotlarni o'z ichiga olishi mumkin.

3. Muqaddas matnlar: Aksariyat dinlar o'zlarining e'tiqodlari va amaliyotlari uchun asos bo'lib xizmat qiladigan muqaddas matnlarga ega. Bu matnlar ilohiy ilhom bilan yozilgan yoki inson mualliflarining ishi deb hisoblanishi mumkin.

4. Jamiyat: Diniy jamoalar ko'pincha diniy amaliyotning muhim qismidir. Bu jamoalar qo'llab-quvvatlash, muloqot va ibodat va xizmat uchun imkoniyatlar beradi.

5. E'tiqod va qadriyatlar: Din ko'pincha odamlarni kundalik hayotida boshqaradigan e'tiqod va qadriyatlar to'plamini o'z ichiga oladi. Bular Xudoning tabiati, hayotning maqsadi va keyingi hayot haqidagi e'tiqodlarni o'z ichiga olishi mumkin.

Umuman olganda, dinning tuzilishi odamlarga o'z e'tiqodlari bilan bog'lanishga, hayotning mazmuni va maqsadini topishga va o'z e'tiqodlari va qadriyatlariga muvofiq yashashga yordam berish uchun mo'ljallangan.

Din jamiyatda turli funktsiyalarni bajaradi, jumladan:

1. Ma'no va maqsad tuyg'usini ta'minlash: Din odamlarga dunyoni va undagi o'rnini tushunish uchun asosni taklif qiladi, bu ma'no va maqsad tuyg'usini ta'minlaydi.

2. Ijtimoiy hamjihatlikni yaratish: Diniy jamoalar ijtimoiy jipslikni rag'batlantirish va izolyatsiya tuyg'usini kamaytirishi mumkin bo'lgan tegishlilik va aloqa tuyg'usini ta'minlaydi.

3. Tasalli va qo'llab-quvvatlashni taklif qilish: Din kasallik, o'lim yoki shaxsiy inqiroz kabi qiyin paytlarda tasalli va yordam berishi mumkin.

4. Axloqiy xulq-atvorni targ'ib qilish: Diniy ta'limotlar ko'pincha yaxshi xulq-atvorni targ'ib qiluvchi va zararli harakatlardan qaytaruvchi axloqiy va axloqiy ko'rsatmalarni o'z ichiga oladi.

5. Ijtimoiy nazoratni osonlashtirish: Diniy institutlar jamiyatda tartib va barqarorlikni saqlashga yordam beradigan xulq-atvorni tartibga solish va ijtimoiy normalarni amalga oshirishda rol o'ynashi mumkin.

6. Shaxsiy o'sishni rag'batlantirish: Meditatsiya, ibodat va o'z-o'zini aks ettirish kabi diniy amaliyotlar shaxsiy o'sish va rivojlanishga yordam beradi.

Umuman olganda, din odamlar va jamiyatlar uchun muhim yo'l-yo'riq, qulaylik va jamoat manbai bo'lib xizmat qilishi mumkin.

XULOSA: Dinning o'z tanqidchilari va qarama-qarshiliklari bo'lsa-da, uning jamiyatda muhim rol o'ynashini inkor etib bo'lmaydi. Maqsad va ma'no tuyg'usini ta'minlashdan axloqiy xulq-atvor va ijtimoiy jipslikni targ'ib qilishgacha, din odamlar va jamoalarga ijobiy ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ega. Turli dinlarning xilma-xil e'tiqodlari va urf-odatlarini hurmat qilish va tushunish, shu bilan birga diniy ekstremizm yoki murosasizlikdan kelib chiqadigan zararni e'tirof etish muhimdir. Oxir oqibat, dinning jamiyatdagi roli rivojlanishda davom etadi va o'zgaruvchan madaniy va ijtimoiy normalarga moslashadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ochildiev A. va boshqalar. Dinshunoslik asoslari (o'quv qo'llanma). - Toshkent: "Toshkent islom universiteti" nashriyot matbaa birlashmasi, 2013. 6-7-betlar.

2. Ulmasjonovich K. S. Mystical and philosophical foundations of human interaction. – 2021.

3. Саматов Х. У. Социальные вопросы в учении Махдumi Азми Касани //Ученый XXI века. – 2016. – №. 2-1 (15). – С. 63-66.

4. Саматов Х. У. ПАРАДИГМАЛЬНАЯ СУЩНОСТЬ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ УЗБЕКИСТАНА //Парадигма современной науки в условиях модернизации и инновационного развития научной мысли: теория и практика. – 2022. – С. 406-408.

5. Samatov K. Issues Naqshbandi teaching peace and harmony in society //Theoretical & Applied Science. – 2016. – №. 2. – С. 175-179.

6. САМАТОВ Х. МАХДУМИ АЪЗАМ КОСОНИЙНИНГ ДАВЛАТНИ БОШҚАРИШ ВА ХАЛҚ БИЛАН МУЛОҚОТ ҚИЛИШГА ОИД ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ҚАРАШЛАРИ //Journal of Social Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 02. –

C. 63-72.

7. Ulmasjonovich K. S. Mystical and philosophical foundations of human interaction (based on the teachings of makhdumi Azami Kasani). – 2021.

